

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INST FÖR KULTURVETENSKAPER

Smaken är som baken

En kvalitativ studie av hur musiksmak formas och delas

Ragnar Dahlgren
Magisteruppsats i etnologi
VT 2016
Handledare: Mats Nilsson
Examinator: Eva Knuts

Göteborgs universitet
Institutionen för kulturvetenskaper
Box 200
SE-405 30 Göteborg

Denna uppsats är allmän och offentlig handling.
Författaren har upphovsrätten och uppsatsen får inte
begagnas annat än för enskilt bruk utan författarens tillstånd

Abstract

This thesis aims to investigate how individuals understand and value music in the context of producing taste in music. Through interviews, community posts regarding Spotify and old concert reviews this research considers experience, learning and environment to be key factors in making the distinction between good and bad music. The individual perception can explain why we think differently, while the correlation between the socially communicated taste and the tunes that are considered pleasurable not always is perfect.

Keywords: taste, music, habitus, choir, Spotify, concert reviews

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
Inledning	3
Disposition	3
Syfte & frågeställning	4
Tidigare forskning	4
Teoretiska ingångar	7
Konstruktivism eller essentialism?	7
Pierre Bourdieu	8
Objektiva eller subjektiva omdömen?	10
En liten egen modell	10
Metod & material	11
Arkiv: Tidningar	12
Internetforum: Spotify	13
Intervjuer: Kören	14
Avgränsningar & Urval	16
Socialt/privat	16
(o)Medvetna val	16
Reflexivitet, källkritik och etiska överväganden	17
Slayer	17
Tidningar	17
Internet	18
Intervjuer	18
Empiri & analys	19
Bakåt	19
Bra	22
Dåligt	26
Framåt	30
Avslutande diskussion	33
Källförteckning	34
Empiriskt material	36

Inledning

”Varför säger du inte; usch vad solen skiner eller usch vad fåglarna kvittrar?” - Astrid Lindgrens karaktär Lasse skojar, i filmen *Alla vi barn i Bullerbyn* (1960), om hur det är knasigt att vi gillar vissa saker och andra inte. Många är vi som någon gång har fått ett leende på läpparna när barnen sedan bestämmer sig för att tycka helt tvärt emot det vedertagna, och visst är det ännu lite kittlande att tänka sig att vår smak är något vi bara bestämmer oss för. Det alster som du nu har framför dig, alltså min magisteruppsats, är en vidare undersökning av just detta men med ett specifikt fokus på musik. Personligen har jag länge funderat på musikens roll för mitt välmående och hur olika typer av musikaliska uttryck ger olika gensvar för mig kroppsligen. Skillnaden på kvalité och genre blir för mig inte bara tydlig i mitt eget humör, utan blir kanske ännu tydligare när mina upplevelser kontrasteras mot hur min omgivning reagerar på samma ljud. Varför och hur skiljer sig de känslor och upplevelser vi har så mycket på detta område?

Råkar jag vissla på en Sean Banan-låt så kan jag på något konstigt vis nästan känna ilska emot artisten. Varför finns dessa låtar?! Det uppstår en slags kognitiv dissonans (NE 2016) där mina attityder och handlingar inte går ihop. Jag bortförklarar mitt beteende genom att påpeka hur simpel och fänig musiken är; hur barnslig den är. Det är nog uppenbart för alla läsare att vi gillar olika saker och för nästan lika många så ses detta inte som något vi föds med utan något som beror på vart vi kommer ifrån, vilken kontext vi rör oss i; vår kultur. Det är en etnologs jobb att beskriva kulturen; att som i mitt fall sätta ljus på diskursens makt över våra känslor. Genom 5 st intervjuer 30 gamla recensioner och en mängd foruminlägg på internet kommer jag att försöka analysera det estetiska projektet vi alla dagligen håller på med. Det här är en kvalitativ studie av mig, Ragnar, och jag undrar: varför triggas mina belöningssystem igång när jag hör en Slayer-låt medan min sambo mår dåligt av samma låt?

Disposition

Uppsatsen är strukturerad så att efter ”syfte & frågeställningar”, ”tidigare forskning” och ”teoretiska ingångar” så beskriver jag under rubriken ”metod & material” hur studien kommit till. I delarna ”avgränsningar & urval” och ”reflexivitet, källkritik & etiska överväganden” försöker jag diskutera hur och varför materialet kommit till, samt varför det ser ut som det gör. Den delen av uppsatsen som jag kallar ”empiri & analys” är uppdelad i fyra delar med rubrikerna: bakåt, bra, dåligt och framåt. I dessa delar skriver jag fram mitt material tematiskt vilket innebär att de tre empirikategorierna som studien utgör blandas i texten. Recensioner, forumtrådar samt citat från intervjuerna med Charlotte, Mari, Siw, Stig och Urban dyker upp växelvis under de fyra delar. I

slutet av varje del har jag valt att skriva ut kommentarer till texten och en mer teoretiskt grundad analys.

Syfte & frågeställning

Syftet med den här studien är att undersöka hur individer laddar musik med estetiska värden

Drivkraften för den här studien är grundad i en mängd olika frågor som jag personligen finner intressanta. Några av de mest betydelsefulla är:

- Spelar individers uppfattning kring vad som är bra eller dålig musik någon roll för hur den påverkar hur de mår; och i så fall när, varför och hur?
- Finns det musik som individer vill tycka om mer än annan; och i så fall när, varför och hur?
- Hur förstår individer nya, samt gamla musikaliska upplevelser?
- Hur förhåller individer sig till vad de anger som enkel respektive krävande musik?
- Finns det något syfte att lyssna på musik om individen inte laddar den med estetiska värden? (Är det ens musik om ingen laddning finns?)
- Hur brukar, traderar och sorterar individer musik?

Samtidigt som dessa frågor är en del av det engagemang som fört mig hit, så är det här *de facto* en studie gjord under en begränsad tid, på en specifik plats av en bestämd person med avseende på ett begränsat material. Frågorna som ovan givna är alltså applicerade och delvis omformulerade till mitt specifika material i sin givna kontext vilket smalnar av mitt fokus avsevärt.

Tidigare forskning

Att beskriva den tidigare forskning kring vilket område som den här uppsatsen befinner sig i skulle kunna fylla många hyllrader och sträcker sig över många akademiska discipliner. Vad jag nedan har försökt att göra är dock inte att täcka in allt, utan snarare att på ett kortfattat sätt försöka måla upp vad jag anser är närliggande studier, samt intressanta ingångar. Observera att det som jag lyfter fram inte alls uteslutande handlar om musik, vilket jag hoppas i förlängningen gör tydligt att det här inte är en uppsats om musik, utan primärt om människor.

I boken *Tycke och smak - sju etnologer om estetik* skriver Cecilia Fredriksson i sin text om hur hon besöker en loppmarknad i utkanten av Budapest och blir förvånad över att hon inte kunde fynda något. I hennes föreställning av resmålet så skulle andra priser råda; de priserna för vardaglig

konsumtion och inte för experterna. Vidare resonerar hon kring hur loppmarknaden, som är sprungen ur ett ökat välstånd och därmed ökad konsumtion, idag är en arena för många, men inte alla, föremåls andra chans. På loppmarknaden värderas, eller snarare laddas, tingen om och får nya estetiska konnotationer vilka är mer eller mindre knutna till krångliga begrepp som kompetens och identitet. Tingens färd genom tiden kan delas in i olika faser där de till en början är nya och attraktiva, följt av att vara en del av vardagen för att slutligen hamna i läget där de betraktas som föråldrade. Bortglömda och nedvärderade kan en del av tingen dock få chansen att revitaliseras på loppmarknaden där de, likt ett batteri, kan laddas om och få ny energi (Fredriksson 1996:17-46). De paralleller som jag drar till min studie gäller inte bara det faktum att Fredriksson är etnolog och i någon mening utför ett etnografiskt insamlande av det estetiska företaget som ständigt sker, utan jag delar verkligen synen på vårt görande i processen. Det är enligt mig ett utmärkt sätt att se på estetisering som ett laddande och omladdande av ting och företeelser. En musikalisk upplevelse eller låt kan ha olika laddning utifrån olika individer och det är ett görande som ständigt pågår.

I projektet "Musik i människors liv" studerades användningen och betydelsen av musik i människors vardag. Hur man förhåller sig till och vilka effekter musiken har undersöktes genom intervjuer (Bossius & Lilliestam 2011:9). Utifrån olika teman strukturerades de 42 intervjuerna av människor från Göteborgsområdet upp, teman vilka enligt författarna vuxit fram ur deras intresse och tidigare studier (Bossius & Lilliestam 2011:14-15). Författarna menar att både skapandet och tillgodogörandet av musik är processer som är socialt och kulturellt betingade. Den mening och betydelse som musik har får den genom att vi funderar och pratar om den. Begreppet "musikalisk habitus" skrivs fram som den smak en individ har vilken står till grund för förståelsen av, och ibland förmågan att skapa, musik. Utifrån de intervjuer som gjordes ser författarna bland annat hur informanternas uppväxt spelar roll för hur man ser på musik (Bossius & Lilliestam 2011:292-294). Likheter mellan den här studien och min är många, men min skiljer sig i det att den är mindre, samt drar nytta av arkivmaterial och internetforum utöver intervjuer.

I boken *Tycke och smak - sju etnologer om estetik* skriver Eva Londos om hur trädgården är en arena för människors estetiska viljor och drömmar. Utifrån en undersökning som innefattade 250 trädgårdar i södra Sverige resonerar Londo kring de utsagor som hennes informanter gör kring estetik och framhåller då exempelvis hur olika ideal förändras över tid. Ett sätt att se på trädgårdar, vilket enligt Londo är utbrett inom akademien, är att se dem som manifestationer av något vi människor har inom oss. Platsen som skapas symboliserar exempelvis ett av individen tänkt paradiset eller ett nostalgiskt tillbakablickande, men samtidigt menar författaren att det i vardagen inte verkar vara fallet. De känslor och intentioner som personerna har här tenderar istället att vara oformulerade eller vara av en halvfärdig karaktär, speciellt när det gäller estetiska värden av den positiva sorten.

Enklare verkar det dock att vara att fälla negativa kommentarer för de intervjuade samtidigt som de ofta har en mer skämtsam ton. Vidare skriver författaren ut materialet baserat på de fem fysiska sinnen som är involverade vid upplevelsen av en trädgård, men understryker också att det i varje förnimmelse finns ett innehåll. Vi har så att säga symboliska värden kopplade till det konkreta vilka också spelar roll i vår distinktion. Att en specifik blomma luktar gott kan alltså vara en del i ett ideal men också föremål för en subjektiv känsla som rotar sig i en bra eller dålig erfarenhet. Hur vi verbaliserar vad vi upplever är dock inte samma sak som hur vi känner. Språnget från våra sinnen till vårt språk är ibland långt, tänk t.ex. hur svårt det är att beskriva en färg för en blind (Londos 1996:47-73). Den viktiga parallellen till min studie här är problematiken med att verbalisera det som vi upplever med kroppen. Hur beskriver man en färg för en blind eller ljud för en döv? Vi tenderar att beskriva dessa sinnesförnimmelser genom att jämföra dem med andra vilket gör det väldigt svårt att förmedla upplevelsen i någon precis mening.

Jochum Stattin skriver i boken *Tycke och smak - sju etnologer om estetik* om hobbyverksamhetens framväxt i senare tid. På ett sätt kan en hobby dra gränsen för arbete och fritid och däri ses som vardagslivets estetik, samtidigt som aktiviteterna ibland är påbud från samhället i stort. Den typ av fostrande retorik som i det offentliga görs synlig är, enligt författaren, ofta medelklassens ideal. Ur ett annat perspektiv är dock motiven för att syssla med hobbys ofta avkopplingen, glädjen och det kreativa i görandet vilka kan ses som mer personliga drivkrafter. Vidare kan kreativitet ses som en omsättning av den estetiska kunskap och vision som individen har. Stattin menar att estetik är den sortering vi gör av våra sinnesförnimmelser och användningen av dem, vilka är processer vars kompetens är kulturbundna. Etnologens projekt är här då att förstå hur dessa kunskaper förvärvas, förvaltas och traderas (Stattin 1996:75-100). För att överföra detta till en musikalisk kontext kan man dels se hur ett njutbart lyssnande är resultatet eller omsättning av den kompetens en individ skaffat sig. Vidare finns en likhet med hobbyverksamheter och körverksamhet där fritidssysslorna är estetiken taget till nästa nivå: kreativitet.

När jag har intresserat mig för det område som den här uppsatsen kan placeras i har jag efter hand insett hur stort och beforskat det är. Genom att följa mitt initiala intresse har jag hamnat i litteratur inom discipliner så spridda som filosofi, psykologi, neuroestetik, musikvetenskap och fysiologi för att nämna några varav alla avhandlar musik i anslutning till mitt syfte. Helt plötsligt verkar det som att alla har samma intresse som mig och från en uppsjö av infallsvinklar! Hur ska jag reagera på detta? Finns det inget mer för mig att tillägga eller är det så att banan är krattad för mitt specifika perspektiv? Jag vill se på glaset som halvfullt och jobbar därför enligt devisen att: mitt etnologiska perspektiv kan ge mig och förhoppningsvis även andra insikter med hjälp av, och inte i konflikt med, redan etablerad kunskap.

Teoretiska ingångar

Tabula rasa: själen är en raderad vaxtavla. För över tre hundra år sedan menade filosofen John Locke att människans medvetande var tomt vid födseln, varpå det under livets gång fylldes på med erfarenheter, eller metaforiskt; intryck på vaxtavlan (NE 2016). Jag anser att vad vi gör formar oss som individer, eller snarare gör oss till individer. Vilka vi människor är, hur och varför beror på många faktorer. Hur vi väljer att förstå kultur, och i just det här fallet vardagens bruk av musik, beror dels på forskarens ämnestradition men också på hens personliga uppfattning. Här nedan följer de teoretiska utgångspunkter och begrepp som jag anser vara mest relevanta för min förståelse av mitt material, samt vilka verktyg jag tror kan vara hjälpsamma i min analys.

Konstruktivism eller essentialism?

När etnologen Billy Ehn förklarar hur vi kan förstå vad etnicitet är, så ställer han två perspektiv mot varandra; det essentialistiska och det konstruktivistiska. Tänk dig möjligheten att en persons, i det här fallet, etnicitet antingen är bestämd av en essens vilken är orörlig eller att den är konstruerad. Han utgår själv från det senare alternativet vilket implicerar att innebörden i dessa begrepp och vår kultur ständigt formas och omformas (Ehn & Arvidsson 1993:67-68). Nära till hands är Simone de Beauvoirs bevingade ord; "Man föds inte till kvinna, man blir det", vilka intuitivt ger en bild av den icke essentialistiska hållningen (Beauvoir, Inczèdy-Gombos & Moberg 2002:325). Vad jag avser med detta är att förklara att jag ansluter mig till det konstruktivistiska perspektivet av kultur och att den här uppsatsen har detsamma som analytisk utgångspunkt. Mer specifikt menar jag att den musiksmak vi har inte är medfödd utan tvärtom en produkt av individens kontext och "görande". Samtidigt anser jag att dessa två olika begrepp inte ska ses som endast två möjliga alternativ, utan snarare som en skala varpå vi kan befinna oss. Ian Hacking skriver i boken *Social konstruktion av vad?* att användandet av analysen av något som social konstruktion på många sätt är överanvänd och ibland även felaktigt så. Lite raljant tar han upp ett exempel på en person som säger att hen själv är en social konstruktion, här då med syftet att en fysisk person uppenbart inte kan vara socialt konstruerad utan att det är våra föreställningar kopplade till det fysiska som är det. Oavsett på vilket sätt den här typen av analys är gjord menar Hacking dock att gemensamt i de flesta fall är att motivet för forskaren är att visa på att något som framstår som oundvikligt i själva verket inte är det (Hacking 2000:13-27). Här kan man i någon mening alltså tänka sig att jag som författare har ett syfte med mitt arbete, något jag vill säga, alltså analysen av vår musiksmak som icke nödvändig, som konstruerad.

Pierre Bourdieu

Enligt mig, och säkert många andra, bör en uppsats likt den här utgå eller åtminstone stå i relation till Pierre Bourdieus tankevärld. Han menar att typiskt sett är det genom att tala om musik som vi kommunicerar att vi är kunniga i vardagen. Samtidigt säger han att; "Eftersom musiken befinner sig bortom orden, säger den inget och har inget att säga". Den franske sociologen menar vidare att vi dels visar vår klasstillhörighet samtidigt som vi ger en smickrande bild av oss själva genom att skilja vår goda smak från andras smak (Bourdieu & Stierna 1997:171-173). Smaken görs möjlig genom våra val, distinktionen av de varor som produceras, och i någon mening även i mötet mellan konsumentens och producentens idéer. Konstnären producerar, eller snarare förverkligar något inom konsumenten som nu upptäcks i formen av ett objekt eller en vara (Bourdieu & Stierna 1997:177-179). Det sätt som Bourdieu ser på smak är i form av ett ekonomiskt system där utbud och efterfrågan styr, vari det inte innebär att det enbart handlar om pengar utan snarare en långt mer komplex matris (Bourdieu & Stierna 1997:183). Det kan vara svårt att greppa hela teoribildningen som den franske författaren lämnade efter sig, speciellt eftersom den under hans livstid ständigt förändrades (Bourdieu & Stierna 1997:7). Jag behöver dock av praktiska skäl beskriva de svårfångade begreppen i en kortare text än vad han själv gjorde, vilket enligt all vardaglig logik leder till att jag inte kan ge en lika distinkt beskrivning av dem. Här kommer istället tre viktiga begrepp att beskrivas kortfattat vilka är; fält, habitus och symboliskt kapital för att sedan försöka göra filosofin begriplig och produktiv för mig.

Symboliskt kapital kan betraktas som det vilket inom sociala grupperingar skänks värde. Det är genom parternas erkännande av objektets värde som det inom systemet blir en tillgång; ett kapital. Vidare kan det handla om olika typer av kapital kopplade till utbildning, vetenskap, social funktion och kultur. Det kulturella kapital som en individ har är ett medel för att exempelvis få makt eller pengar i utbyte (Bourdieu & Stierna 1997:10-11). Det är genom individens uppsättning samt sammansättning av olika kapitalformer som den estetiska smaken uppstår (Bourdieu & Stierna 1997:15).

Fält är ett begrepp som i Bourdieus värld inte bör förstås som en samling delar, utan görs sig bättre då det förklaras som de relationer, eller spänningar, som uppstår där emellan. Det är genom gruppens strider vi främst förstår fältet och inte utifrån summan av de individer som ingår i ett fält (Bourdieu & Stierna 1997:11-12). Med insikten att musikens, likaså alla andra, fält bär på en specifik struktur, bör vi göra vår analys utifrån det aktuella fältets egna villkor. Tolkningen av aktiviteter inom ett fält fodrar alltså en medvetenhet av dess särart, i det här fallet det rörande musik (Bourdieu 2000:293-294).

Habitus är vad som styr våra handlingar men samtidigt så är det våra handlingar som skapar, eller snarare reproducerar habitus. Det agerande vi har bakom oss formar det vi har framför oss, vilket är en process som vi kan vara helt omedvetna om och som av nödvändighet aldrig står stilla (Bourdieu & Stierna 1997:12-13). Begreppet kan ses innehålla de principer varpå vi producerar våra praktiker men också särskiljer och värderar dem. Habitus är förmågan att bilda smak, samtidigt som smaken producerar habitus genom att skapa skillnader (Bourdieu, Broady & Palme 1986:292-294). När personer med olika habitus lyssnar på samma musik bör vi enligt Pierre Bourdieu anta att de inte hör samma sak. De dispositioner som styr individens estetiska tänkande skapar en viss perception (Bourdieu 2000:424-425). Den känslan av att ett konstverk vid sin uppenbarelse har mening och värde är följden av att betraktarens dispositioner faller samman med konstnärens vision. Det är mötet mellan konsumentens habitus, mer specifikt den estetiska kompetensen, och det konstnärliga fältet som ger upphov till skönhet (Bourdieu 2000:412-413).

De val som vi gör skänker vi värde och mening till. När vi inte har haft möjlighet att välja skänker vi även värde och mening till dessa omständigheter, vilket får till följd att vår smak är kopplad till våra förutsättningar. Ett tydligt exempel är hur ekonomiska förutsättningar kan frammana nedsättande omdömen så som "billig" eller "vulgärt" (Bourdieu, Broady & Palme 1986:299-301). Smaken är ett av ödet bestämt val som vi gör i spänningen mellan frihet och nödvändighet (Bourdieu, Broady & Palme 1986:303-304). Musiksmaken är enligt Pierre Bourdieu avslöjande när det gäller en persons sociala villkor; vilken samhällsklass hen tillhör. Detta synsätt menar han är tätt kopplat till och bör förstås utifrån de sätt som musiken konsumeras på, vilka han menade var två; det ursprungliga och den genom grammofoonskivan. Förändringarna i musiklandskapet har alltså förändrat smaken (Bourdieu & Stierna 1997:174-176). Här vill jag kommentera att det är lätt att, om man vill, missförstå teoribildningen som föråldrad och svår att applicera idag. Den syn på samhällsklasser och musikproduktion som stod till grund för Bourdieus värld behöver dock inte överensstämma exakt med min egen. Det som jag anser vara briljansen och därmed det användbara i det ovan givna är tanken på ständig kamp inom ett system av individer och kapital. Det handlar om produktion och värdering av varor, vilka självklart beror på sina förhållanden, oavsett vilka de är.

För att runda av min ingång i Bourdieus teorier är en viktig tanke värd att ta med sig vad gäller smak, att den i ett system med utbud och efterfrågan är starkt beroende av sin kontext. Uppfattningen om smaken beror på vad som finns att tillgå eller inte. Den står alltså inte bara i relation till vad som uppfattas som dålig smak utan också till vad som erbjuds (Bourdieu & Stierna 1997:182). Implicit behöver forskaren i första hand alltså se till sitt fält och inte till några generella instruktioner när hen utför det akademiska arbetet. Till detta så håller jag med Bengt Gesser som i

förordet till *Kultur och kritik* skriver; "För en svensk läsare är det viktigt att förstå att även om Bourdieus forskning kan vara en källa till inspiration, kan den inte direkt översättas till svenska förhållanden eller anpassas till en svensk sociologitradition" (Bourdieu & Stierna 1997:7). Det finns alltså en poäng med att hålla distansen till teoribildningen och försöka se på den utifrån hur den görs sig begriplig och användbar i min kontext, vilket jag avser att göra.

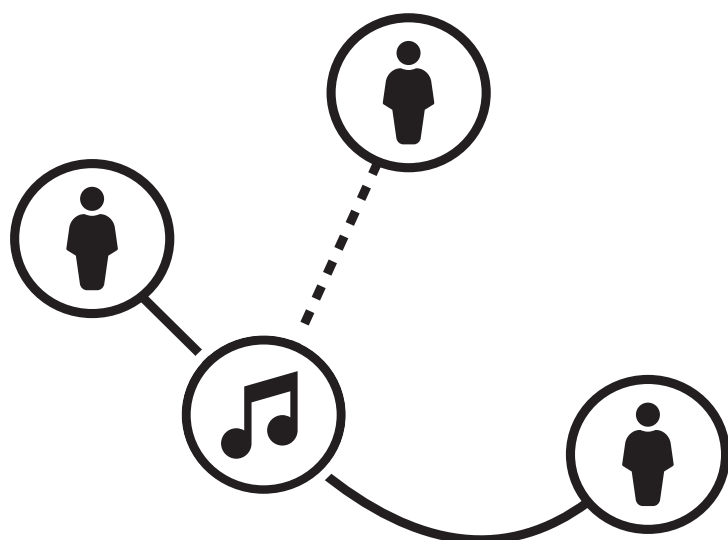
Objektiva eller subjektiva omdömen?

I boken *Smak eller värde* diskuterar Juan Wilhelmi problemet med att estetiska omdömen skulle vara subjektiva samtidigt som det visar sig finna stor enighet kring många konstnärliga verk och deras storhet. Han menar att dikotomierna objektiv kontra subjektiv inte på egen hand kan förklara grunden för våra omdömen utan att vi måste förstå båda aspekterna (Wilhelmi 1999:7-13). När en person säger att hen gillar tavlans himmelsblå färg och en annan inte gillar den, så kan värderingen ses som subjektiv medan identifieringen av tavlans himmelsblå färg vara objektiv. Det krävs, så att säga, att man talar om samma sak för att kunna tycka olika; det krävs något objektivt för bedömning. Samtidigt kan detta kompliceras genom att de två inte är överens om vad himmelsblått är, vilket leder till att varken en objektiv eller subjektiv värdering är möjlig utan att det snarare handlar om två olika beskrivningar av något (Wilhelmi 1999:57-59). Objektivisten menar att konsten har kvaliteter i sig, medan subjektivisten menar att de finns inom oss och Wilhelmi menar båda krävs för att göra ett estetiskt omdöme (Wilhelmi 1999:152). Det bör alltså finnas ett samförstånd om vad som bedöms, samtidigt som just beskrivningen eller identifikationen av egenskaper också kan vara ett sätt att värdera något.

En liten egen modell

Under den här rubriken avser jag att skriva fram ett synsätt som jag anser kunna hjälpa mig i min analys. Jag gör inga som helst anspråk på att vara originell eller på att jag skulle bära på någon sorts sanning. Det här är en modell, en förenkling av världen, som jag i denna kontext finner nyttig, men framförallt finner lätt att begripa.

Den musiksmak som vi ofta talar om och som den här uppsatsen handlar om, bygger på de inspelningar som vi lyssnar på gång på gång. Det analytiska verktyg jag tänker mig tar musikstycket, alltså låten, som fast medan allt annat är rörligt. Likt Cecilia Fredrikssons (1996) tanke om laddning och omladdning ser jag på vårt förhållande till musik som beroende av våra positioner. Vad vi uppfattar som musik, hur och vilket värde vi skänker den beror på vart vi står.

Figuren ovan syftar till att illustrera hur alla individer har unika positioner i relation till musiken, men också hur samma person ständigt får nya perspektiv till den fasta representationen av musik som är en inspelning.

Det perspektiv eller snarare den relation vi har till musiken beror exempelvis på tid, erfarenhet, humör och kontext. Poängen här är dels att förnimmelsen och tolkningen av ljud inte bara är en social akt utan även en kroppslig, men också att det i första hand inte är musikstycket som förändras utan att det är vi. Förändringen är i sig en oundviklighet då kontext, sinnestämning och erfarenheter ständigt tvingar fram nya positioner. Det behov av musik vi har jämförs ibland med mat, där vad och hur beror på kulturen, medan varför förklaras av biologi. Jag säger absolut inte att musik är livsviktigt, men att förståelsen av den kanske inte bör låsas till att vara endast ett verktyg för social kommunikation. Vi måste kunna förstå det vi tycker om men samtidigt håller gömt, det som till och med är tabu. Jag avser alltså att delvis försöka förstå mitt material utifrån de **relationer** och **positioner** som vi har gentemot musik. Det handlar således om att kontinuerligt **ladda** och **ladda om** musiken med estetiska värden. Den musiksmak vi har kan här ses som samlingen av alla dessa relationer.

Metod & material

För mig är det i någon mening väldigt oklart i vilket skede som den här studien tog form. Jag vet vart slutet är, men vart är början? Dels är den här uppsatsen ett resultat av den för mig svårfångade känsla för vad jag finner intressant kring smak, men den är även en produkt av den empiri jag anskaffat mig. Jag har som avsikt att i det här kapitlet beskriva hur mitt föremål för studie kommit till och hur jag resonerat kring detta.

Arkiv: Tidningar

För en forskare finns det en del poänger med att göra en förstudie, varav en kan vara att undvika fällan att sitta kvar på sitt kontor och fundera medan verkligheten är som mest utanför. Att kliva ut i sitt fält för att se vad som finns ger inte bara upphov till nya frågor och ingångar, men kan även vässa de medhavda. Vidare får forskaren en möjlighet att skapa sig en överblick av vad hen har framför sig (Aspers 2011:74-76). I mitt fall så är jag benägen att se mitt initiala intresse för konsertrecensioner som en förstudie. Redan innan kursen för denna uppsats formellt hade börjat så hade jag inlett ett rotande i arkiven för att hitta vad som skrevs i tidningarna efter konserter under 1900-talet. Den läsning som gjorts av dessa recensioner betraktar jag därför både som en del i den här studien men också som ett av de verktyg som mejslade fram mitt syfte.

Det tillvägagångsätt som jag haft när jag samlat in de i dagstidningar tryckta texterna kan uppdelas i två korta faser. Innan kursen för denna magisteruppsats så hittade jag under slutet av 2015 och början av 2016 ett fåtal alster på tidningsarkivet KTB i Göteborg samt KB i Stockholm. Här handlade det för mig om konsertdatum som jag på plats var nyfiken på i stunden. Vad sades exempelvis om Beatles när de var här i Sverige 1963? I någon mening sker insamlingen här helt förutsättningslöst då jag inte vet vad jag ska göra med recensionerna, men samtidigt är det en process där jag gör ett urval vilket jag avser att återkomma till. Vidare sker den andra fasen av insamlingen mer strukturerat eftersom jag innan jag besökte arkivet med mikrofilmer skapade en lista med datum och platser för konserter jag är intresserad av. Anledningen till att jag gör listan är att jag märker att det, rent uppenbart, blir lättare att hitta recensioner då jag letar på specifika datum istället för att söka med ficklampa i mörkret. Listans innehåll hämtar jag från en hemsida som heter <https://setlist.fm> vilket jag även avser att problematisera i senare kapitel. Till antalet handlar det om 30st recensioner kopplade till 12st konsertdatum vilka publicerades i tidningarna; Aftonbladet, Expressen, DN, Stockholmstidningen, SvD, Göteborgs morgonpost, GP och GT.

Metodologiskt är det möjligt att betrakta min läsning av recensionerna som ett diskursanalytiskt arbete. Att göra en diskursanalys handlar inte om att avslöja något som är dolt utan att beskriva en struktur. Den teoretiska tanken är att sanning inte existerar utanför diskursen vilket medför att det är lönlöst att söka den, speciellt när man själv är en del av den. Att försöka göra sig främmande för sitt material är därför viktigt i analysen av materialet och beskrivningen av diskursen (Jørgensen, Phillips 2000:28). Att lyckas göra en bra diskursanalys är dock tidskrävande och mödosamt, vilket gör att jag vill distansera mig från begreppet lite. Samtidigt som min läsning är sökandet efter mönster och struktur så vill jag mena att den här eklektiska studien tvingar mig att backa från den mest detaljerade språkstudien som hade varit möjlig av recensionerna. Jag söker istället att dra

paralleller mellan mina tre empiriska kategorier där jag främst ser materialet från tidningarna som tidsdokument vilka ger mig ett historiskt djup i arbetet.

Arbetet med arkivmaterialet fungerade som en ingång för mig i den här uppsatsen och resulterade snabbt i idén om att intervjua körmedlemmar. Den kör som jag fick kontakt med avböjde dock efter en tid att vara med i studien, vilket fick till följd att många dyrbara dagar höll på att rinna ur mina händer. Inom etnologin finns det något som kallas det "rörliga sökarljuset" vilket syftar till forskarens förmåga att skifta fokus under en studies gång. Det finns fördelar att vinna för den som är öppen för att omdefiniera sitt mål (Ehn, Löfgren 1996, 85-87). Parallellt med den här studien hade jag haft kontakt med och ett intresse för musiktjänsten Spotify, och i en tid då jag inte visste vad den här studien skulle bli så insåg jag kopplingarna dem emellan. Under de dagar som jag inte visste huruvida jag skulle få några intervjuer eller inte, så började jag därför undersöka vad som ges uttryck på forum om de sociala funktioner det streamade musiklyssnandet har eller inte har. Materialet visade sig intressant och är en av de tre kategorier empiri som den här studien står på.

Internetforum: Spotify

De senaste åren har användningen av och betydelsen för internet ökat markant. Vårt vardagsliv utspelar sig nu inte bara på geografiska platser utan även på webben, vilket därmed bör medföra att etnologen följer efter (Hyltén-Cavallius 2011:205). I takt med att vi blir allt mer uppkopplade och att våra konsumtionsvanor av musik rör sig åt nya håll så uppstår också friktion. Jag hade i kölvattnet av den här uppsatsen uppmärksammat hur starka känslor kom till uttryck på olika forum rörande den sociala aspekten av musiklyssnandet via streamingtjänster. I det mellanrum som uppstod då jag inte hade några informanter, valde jag att titta närmare på den aktivitet som fanns på sidan <https://community.spotify.com>. Sidan, som är kopplad till det svenska storföretaget Spotify som säljer musik via nätet till konsumenter världen över, är att betrakta som ett allmänt forum för användare av musiktjänsten. Sådär beskriver man sidan själv: "*Please bear in mind that the Community is not an official Spotify support service. It's a place where we all help each other, whether we work for Spotify or not. So please use your discretion when using the forum.*".

Den insamling som jag gjorde baserades på trådarna som jag hittade relaterade till frågor och åsikter gällande privat och/eller offentlig lyssning. Spotify har olika sociala funktioner kopplade till tjänsten vilka har som syfte att visa vad vi lyssnar på för andra människor, främst vänner och bekanta. Detaljerna för hur detta går till hör kanske inte till denna uppsats, utan fokus bör enligt mig handla om hur vi människor reagerar och förhåller oss till det tekniska. De trådar som jag valde att samla in och bearbeta rörde alltså de sociala eller de icke-sociala aspekterna av musiklyssningen. Etnologen Sverker Hyltén-Cavallius gör en distinktion mellan sparandet av hemsidor som text och

att göra s.k. skärmdumpar vilka kan likställas med ett foto av vad surfaren har framför sig. Anledningen till att känna till skillnaden är att ibland spelar inte bara texten roll för forskarens analys utan även det visuella helhetsintrycket (Hyltén-Cavallius 2011:210-211). Då jag anser att mitt syfte inte är relaterat till någon visuell analys av hemsidor så valde jag dock att spara ner forumtrådarna i utskriftsformat vilket resulterade i 169 sidor i pdf-format baserat på 26 trådar.

När forskaren ser till vad som är skrivet på exempelvis ett forum så bör hen fråga sig själv vilket klimat som råder och hur hen väljer sig att uttrycka sig i kontexten. Är innehållet lekfullt skrivet eller bemästrande? De drivkrafter som finns hos användarna kan variera och spelar roll för hur vi ska läsa materialet (Hyltén-Cavallius 2011:214). Själva attityderna till huruvida en persons musikkonsumtion görs synliga för andra eller inte är något jag i min läsning lägger stort fokus på. Hur väljer de aktiva på forumet att formulera sig? Likt vad jag skrev i tidigare stycken om recensionerna så är studiet av dessa källor också en typ av diskursanalys, men i ett helikopterperspektiv.

Intervjuer: Kören

För etnologen är intervjun ett utmärkt redskap för att gå djupet med i sitt intresse. Det uppstår en möjlighet till att röra sig fritt i ett samtal och en följdfråga kan lägga tyngd på intressanta aspekter. Till skillnad från vissa andra empiriska källor så är dock intervjun alltid en situation där båda parter är medvetna om vad som görs. Informanten är införstådd med att vad som sägs ska användas i något syfte (Fägerborg 2011:88-91). Under de fem intervjuerna som jag genomförde med körmedlemmar så är det lätt att inse hur givande det kan vara.

När jag i början av mitt arbete hade tappat min ursprungliga källa för intervjuer fick jag hjälp av min handledare att få kontakt med en ny kör där jag kunde hitta de informanter som utgör den så viktiga delen av uppsatsen. Kören består av ungefär femton äldre kvinnor och män som genom sina arbeten har en koppling till varandra. Många av deltagarna, men inte alla, är pensionärer och bor i göteborgsområdet. De kontakterna som jag fick, uppstod genom att jag närvarade vid två av de veckovisa övningarna som kören har tillsammans med sin körledare. En tanke som många etnologer gärna får här är att det skulle vara intressant att göra observationer av dessa tillfällen. Jag har dock valt att inte göra det i den här studien, dels för att de involverade hade behövts uppmärksammas om detta och dels för att jag inte upplever att det skulle bidra till mitt forskarsyfte. Mitt fokus ligger på det individuella musikbruket i vardagen och inte på gruppdynamiken som uppstår i en kör, trots att detta också skulle vara intressant.

Avsikten med en intervju är att intervjuaren vill lära känna ett fält eller nå kunskap om något. Detta kan hen göra på olika sätt, vilka bör anpassas till det kunskapsmål som formulerats. Det går att betrakta en intervju utförande utifrån den grad av struktur som den följer. Fyra exempel är; den fullt strukturerade med förskrivna frågor, den semistrukturerade, den tematiskt öppna och den helt öppna. Risken med för tydligt formulerade frågor är att forskaren i någon mening redan bestämt sig för vad som är intressant på förhand, medan den helt öppna saknar kunskapsmål (Aspers 2011:139-144). Det förhållningssätt som jag, under de intervjuer som genomfördes under våren 2016, hade ligger mellan två utav dessa kategorier; semistrukturerad och tematiskt öppen intervju. I första hand bestämde jag mig för vilka teman jag ville beröra under samtalen för att senare fylla på med de specifika frågor som jag ville ha med. De teman jag förhöll mig till var ”bra”, ”dåligt” och ”nytt/odefinierat”, vilka alla självklart relaterade till musik. Vidare ville jag att mina teman skulle närma sig tiden i olika riktningar vilket jag beskrev som ”igår”, ”idag” och ”imorgon”. Ett exempel på en specifik fråga är om informanten hade haft en s.k. öronmask någon gång, vars svar jag självklart återkommer till senare i uppsatsen.

När man studerar musik är det viktigt att inse att det ibland är en lång väg mellan upplevelsen och orden. De abstrakta känslor och tankar som vi får genom våra sinnesförnimmelser är ibland svåra att överföra samt göra begripliga i det språk som kontexten ger (Bossius & Lilliestam 2011:23-25). Att verbalisera det intellektuella eller själsliga kopplat till musik kan ibland därför ibland vara klurigt. Eva Silvén använder i sin text Det materiella ordet ”samtalsmotor” när hon beskriver hur olika vardagliga föremål kan fungera som utgångspunkter i en intervjusituation. De associationer och minnen vi har i relation till det materiella kan få liv genom sinnesintrycken i nuet (Silvén 2011:162-163). Jag ansåg att inspelade låtar skulle kunna fungera som bra samtalsmotorer under mina intervjuer, vilket ledde till idén om att låta mina informanter lyssna på 60-90 sekunder av tre olika musikstycken. Syftet var från min sida att den intervjuade skulle få chansen att tala om musik i nuet och inte bara från minnet. Av de tre låtar som spelades upp var två valda av informanten och en av mig. Jag instruerade informanten innan intervjun att fundera på ett specifikt exempel på en bra låt eller artist, samt en dålig. Den tredje låten som lyssnades på var samma för alla intervjuade och bestämd av mig; Slayer – *Angel of death*. Varför och hur jag resonerade kring detta avser jag att återkomma till i senare kapitel.

Etnologen Eva Fägerborg diskuterar i boken *Etnologiskt fältarbete* hur transkribering av en intervju är en komplicerad process. När vi talar så handlar det inte bara vilka orden är utan om hur vi kommunicerar dem, vilket ställer krav på nedtecknandet av dem. De nyanser som exempelvis pauser eller ironi gör förändrar mening. Med detta följer att kunskapsmålen bör styra hur vi transkriberar. Vad är forskaren intresserad av att studera? (Fägerborg 2011:107-109). I mitt fall har

jag valt att följa en metod som går ut på att nedteckna väldigt övergripande, vilket jag tidigare har funnit väldigt nyttigt. Jag anser att, för den typ av studie jag gör, så finns jag ingen anledning till att ha hela intervjuer utskrivna på ett detaljerat sätt då de ljudfiler jag håller varken är bökiga att arkivera eller svåra att komma åt. Är jag intresserad av att djupdyka i en passage föredrar jag gå till ljudfilen framför ett papper, då en transkribering alltid är en ytterligare förenkling av verkligheten än vad inspelningen är.

Avgränsningar & urval

Det material som jag använt mig av i mitt arbete är intervjuer, dagstidningar samt forumtrådar på internet. Detta innebär i sig en typ av avgränsning vad gällande empiriskt innehåll i studien. Vidare är de teman och frågor som jag använt mig av under intervjuerna baserade på vad jag tänkt på i arbetet med recensionerna samt forumtrådarna. Det går alltså att säga att intervjuerna är omsättningen av, eller snarare följdfrågan från de två andra empirikategorierna. Utöver detta finns enligt mig ändå en del saker som behöver förtydligas.

Socialt/Privat

Det finns mycket som konstituerar en människa. När vi hänvisar till vem någon är, varför hen gör så eller så, så kan vi tala hens identitet och hur den spelar avgörande roll. Vi kan tala om exempelvis kön, ursprung eller klass och hur dessa aspekter kan ge olika förutsättningar och drivkrafter för vårt agerande. Det är i princip omöjligt att hävda att den jag är inte spelar roll för mina beslut, men betyder det samtidigt att jag alltid måste förstås utifrån att jag är man och just man i först hand? Under den här studien avser jag inte att förstå mitt material utifrån vissa givna etiketter som personer kan få eller ta, utan tvärtom att försöka se på mitt material förutsättningslöst. Kanske märker jag utifrån mitt arbete att vissa etiketter är väldigt tongivande för hur en individ konstruerar sin smak, men vilka och hur det går till ställer jag mig på förhand frågande till. För att vara tydlig menar jag alltså att jag i mitt arbete sätter fokus på individens inre; hens känslor och tankar för att sedan arbeta mig vidare. Det personliga förhållningssättet och bruket av musik i vardagen är för mig intressant. Jag tänker så att säga jobba inifrån och ut, och inte tvärt om.

(o)Medvetna val

Gällande både de recensionerna och de forumtrådar som används i studien bör urvalet inte ses som en slump. Vid insamlandet visste jag inte vad jag skulle ha materialet till, men samtidigt valde jag medvetet bort det som jag inte fann intressant. Urvalet är därför centrerat kring de texter som jag har funnit intressanta, vilket dock inte tillintetgör att ett urval skett. Det viktiga är att framhålla att jag varit intresserad för musiksmak som social konstruktion. Mer specifikt vill jag dock lyfta fram

hur den lista med konsertdatum som jag arbetade fram från <https://setlist.fm> bar på två tankar. Den första tanken var hitta konserter som jag är intresserad av och den andra vara att jag ville att konserterna på något sätt skulle kunna anses som nydanande i sin kontext. Med nya menar jag inte revolutionerande, utan att vid tillfället så skulle helst bandet inte vara helt etablerat som fenomen i samhället i stort. Jag säger absolut inte att jag lyckades eller att man kan lyckas med det överhuvudtaget, men att jag gjorde så då jag tror att musiksmaken gör sig tydligast i kontakt med något främmande: i konstraster.

Reflexivitet, källkritik & etiska överväganden

Slayer

Valet att spela upp, ursäkta grova kategoriseringen, hårdrockslåten *Angel of death* med Slayer kan väldigt lätt missförstås som ett försök av mig som intervjuare att provocera mina informanter. Min avsikt har inte på något sätt varit att avslöja någon som gammal och inskränkt eller positionera mig själv som ung och hipp. Vad jag ville åstadkomma med att låta dem lyssna på just den här låten var att tvinga dem att lyssna på något som för många är främmande. Poängen var här att det möjligtvis blir intressant när vi verkligen måste lyssna och sedan verbalisera detta istället för att negligera och stänga av. Jag ville att mina informanter skulle estetisera och ladda musiken med värden och främst ord.

Tidningar

Att använda sig av äldre tidningsmaterial i en studie som den här kan ge upphov till frågor, vilka alla inte får plats här. En tydlig sådan är dock den rörande den tidsanda som recensionerna förmedlar. Specifikt det material som skrivits 1933 om jazzmusikern Louis Armstrong är idag motbjudande i sin extremt rasistiska ton. Här kan man fråga sig om detta ens ska få ta plats i uppsatsen eller kanske att det måste ta plats? Bör utsagor bedömmas utifrån sin egen kontext eller har jag en skyldighet att problematisera detta? Min ståndpunkt är sådan att den här uppsatsen inte är en skildring av rasism utan en undersökning av musiksmak. Jag kommer att använda mig av citat i de fall då jag anser att de säger något om den musikaliska bedömning och inte om en äldre diskurs om ras. För i vilket syfte skulle jag börja moralisera kring gamla recensioner mer än att visa på hur mycket klokare vi är idag? Enligt mig är det klokt att se hur rätt och fel är normativt och att det som jag skriver nu imorgon lätt kan dömas hårt.

Vad kan jag då utläsa av recensionerna? De är ju skrivna i ett kommersiellt syfte och handlar väl inte bara om musiken utan om att skapa underhållande läsning? Detta håller jag med, men samtidigt så visar de på hur processen att överföra upplevelsen av musik till språk går till. Det som är skrivet

här är analysen av musiken, alltså ord satta för att beskriva, ladda och estetisera ljud. Vidare kommer jag inte att anonymisera källorna då detta material är åtkomligt för i princip vem som helst samt att allt har publicerats med en ansvarig utgivare.

Internet

En viktig fråga att ställa sig är vad det är för material som man som forskare tittar på. För mig står det klart att det är en viss typ av person som lyssnar på musik genom Spotify. Av alla som använder tjänsten är det ytterligare ett fåtal som väljer att skriva om det på forum, och ännu färre är dem som skriver om det på de trådar som jag har synat. I de forumtrådar som jag analyserat syns de personer som känner starkt kring sitt musiklyssnande och framförallt gör sin röst hörd om det. De kan enligt mig beskrivas som entusiaster, vilket kanske speglar deras sätt att tala om musik. Vidare kan diskussionen kring etik och anonymitet alltid bli väldigt stor för den som så vill. Själv håller mig till att betrakta de som skriver på detta forum som rimligt införstådda i att de är i offentligheten, men möjligtvis inte i att de kommer att studeras. Det finns inget självändamål i att skriva ut användarnamn i den här studien, men samtidigt är alla utsagor sökbara för den som är intresserad. Min personliga åsikt är att inget på internet är privat och den som tror det misstar sig.

Intervjuer

Den typ av kunskap man når genom intervjuer är ofta väldigt bra men kan också vara problematisk. Under en intervju finns enligt Patrik Aspers tre viktiga problem att ta hänsyn till vilka härrör från den konstruerade situationen. Det första handlar om den obalans av makt som lätt uppstår mellan den som undrar och den svarar, det andra att samtals innehåll styrs av den som intervjuar och det sista rör det monopol på tolkningen av materialet som forskaren i efterhand har (Aspers 2011:141-142). Strukturen på mina intervjuer har självklart styrt mina informanternas svar mot de reflektioner som jag varit ute efter och jag har även sökt deras åsikter om bra och dåligt vilket kan anses känsligt. Generellt kan man hävda att alla de omdömen och tankar som rör musik i tre empiriska kategorierna som ingår i den här studien är av känslig karaktär baserat på att musik ofta är något väldigt personligt. Jag kommer i denna studie därför inte att använda namn på foruminläggen, endast förnamn på de intervjuade körmedlemmarna och tidningsmaterialet som ovan givet. Att anonymisera körmedlemmarna helt hade varit en möjlighet vilken jag finner verkningslös, då de inblandade visste vilka som ställde upp på intervjuer och att det med lätthet går att urskilja vem som sagt vad bland vänner.

Empiri & analys

Bakåt

”Det skildrar livet på Flatön då, som jag känner igen från min egen tid och uppväxt.
(...) Det handlar ju om min barndom då.” / Stig

När Stig i intervjun ska förklara varför Evert Taubes musik är bra, lägger han inte bara tyngd på musiken utan också på vilken mening texten har. För honom och även för de andra informanterna är musik inte bara en upplevelse i nuet, utan även ett sätt att minnas. Alla pratar på det ena eller det andra sättet om hur vissa låtar eller musik i allmänhet kan återbringa känslor från förr och ibland uppmuntra till nostalgi. Det är emellertid inte bara positiva minnen som kan fästa sig i musik utan även de sorgliga eller tragiska har en förmåga att inlemma sig i låtar. Urban berättar om hur han en gång blev tillbedd att sluta spela en låt av en främmande man när han spelade ute. Urban resonerade så att låten säkert var kopplad till någon skilsmässa eller något tråkigt för mannen. Även Mari och Siw beskriver hur musiken kan vara tätt kopplad till gammal kärlek, sorg men också glädje. Samtidigt som musiken kan väcka minnen till liv så är det också genom sin historia som man finner förståelsen av den egna musiksmaken. Det är ur den miljö och den tid som man kommer som intresset för en viss typ av musik skapas menar körmedlemmarna. Charlotte applicerar även den här förståelsen på sin svärsons begynnande musiksmak vars pappa inte kommer att sjunga vaggvisor utan istället spela hårdrock för sitt barn.

”Det [barnet] kommer nog att tycka om sin pappa, och det som han tycker om.” /
Charlotte

Den här förståelsen av hur tiderna förändras leder till reflektioner hos några av informanterna, där man ser hur förhållandet till musik generellt har omformats. Stig berättar om hur han som liten delvis vuxit upp utan radio och att den musik som fanns i hans omgivning var den som sjöngs. Musiken skapades av familj och vänner tillsammans genom att man sjöng ur skillingtryck och texter som man skrev av för hand. Till skillnad från dagens barn och ungdomar så var man med och skapade musiken istället för att bara konsumera den. Det var alltså en mer aktiv roll man hade gällande musiken i några av informanternas ungdom, än vad de ser idag. Denna aktiva relation till musik är något som även syns i de intervjuades liv idag genom exempelvis körverksamheten. Urban skiljer sig dock lite extra från de andra då han inte verkar gilla att passivt lyssna på så mycket musik överhuvudtaget och då speciellt inte när han är själv.

”Jag har musiken inom mig. (...) Många sitter ju och lyssnar på det sättet, men det göra inte jag. Då vill jag hellre själv utveckla musiken.” / Urban

Ljudet av en samling toner är inte musik, utan musik är tolkningen av dem som en helhet. Att uppfatta det komplexa som en enhet är förmågan att vara musikalisk (Bastian, Linn & Sylvén 1990:47-48). Musikalitet är i likhet med intelligens omgärdat med en del föreställningar som inte har visat sig ha vetenskaplig grund. Att ett barn skulle födas med musikalitet är en missuppfattning som inte tar hänsyn till vikten av lärandet för att förstå musik. Den kompetens människor utvecklar vilken ger möjlighet till musikalisk analys är frukten av den läroprocess ett barn går igenom. Den här processen ser olika ut beroende på en mängd faktorer och görs synlig exempelvis i det faktum att vi tillgodogör oss olika typer musik på olika sätt (Samuelsson 2015:41). I några intervjuer framträder en komplicerad syn på musikalitet och nästan lite motsägelsefull. Å ena sidan är den musik man tycker om och musikaliteten kopplad till uppväxt och miljö, å andra sidan är det något man har inom sig, något essentiellt. Urban uttrycker sig som att hans släkt är speciell då deras musikalitet sitter i generna, vilket han är väldigt glad för.

”Den musikaliska ådran har gått igenom, alla, hela släkten. (...) Så det roligt att den genen sitter.” / Urban

Här upplever jag det som att han menar dels att musiken är något man föds med, men också att det är just atmosfären i omgivningen som uppmuntrar till musikaliskt engagemang. Vidare beskriver de andra informanterna inte musikalitet på ett allt så biologiskt grundat sätt, utan lägger i större grad vikt på erfarenheter och lärande. Mari berättar om hur hennes två barn har lite olika förhållande till musik och att det kanske beror på deras uppväxt. När den ena sonen var liten så lyssnade familjen inte på lika mycket musik i hemmet som de gjorde för den andre. Detta menar hon kanske ligger till grund för att musik generellt är mer betydelsefullt för den första som hörde mer musik. Det är som att man bygger en relation till musiken där en större exponering inte bara ger en vidare kunskap och insikt utan föder själva intresset. Intresset för musik och förmågan att förstå och uppskatta den är något som det talas om som vilket utvecklas med åren i några intervjuer. Charlotte säger exempelvis att det skulle vara svårt för en sjuåring att ta till sig och njuta av kammarmusik. Ett barn i den åldern vet ju ingenting om sorg. Även Mari menar att det handlar om utveckling och om inläring när det handlar om musik och säger att musiksmaken förändras under livet.

”Nej men nu känner jag. Nu helt plötsligt så kan jag ju tycka att jazzmusik (...) nu kan jag liksom njuta av den.” / Mari

Att musik betyder mycket för de som ingår i studien är tydligt. Körmedlemmarna, recensenterna och spotifyanvändarna visar alla genom sitt görande att musik är värt tid och engagemang, man får något tillbaka. Musiken ger njutning och välmående. Körmedlemmarna pratar om hur det finns en allmän uppfattning att sång skulle vara nyttigt, vilket de själva också vittnar om. De beskriver hur de mår bra av att sjunga i kören och att de tror att sången bidrar till ett gott liv. När man går hem från kören så mår man bättre än vad man gjorde innan. Mari beskriver sången i kören som en hållplats innan hon kommer hem för dagen, en aktivitet som ger henne energi.

”Eftersom man kan bli ganska slut i huvudet av det jobb som jag jobbar med. (...) Det kräver rätt mycket i huvudet, så. Då kan man vara ganska trött efter en dag. Det är ungefär samma effekt som träning för mig. Att man hämtar kraft i det.” / Mari

För de intervjuade får man dock inte bara en god känsla av att sjunga utan även av att lyssna på musik. Charlotte berättar om hur hon ibland kan sätta på musik hemma, dra för gardinerna och bara dansa. Då hon inte går på någon gympa är det här ett sätt att röra på sig för henne, men det är också ett tillfälle för henne att få utlopp för rörelse till musik vilket hennes partner inte är så mycket för då han ligger ner när han lyssnar. Även Siw pratar om dansen som ett sätt att aktivt bruka musik och att hon älskar balletmusik och berättar vidare om hur hon blir glad när hon lyssnar på musik hon tycker om. Under intervjun med Mari så lyssnade vi på låten *Why* med Annie Lennox som hon gillar. Hon berättar hur den gör henne lugn. Till skillnad från den energi som hon ibland kan få av annan musik så menar hon här att den låten hjälper henne att gå ner i varv, vilket hon menar är lustfyllt.

Inom kognitiv neurovetenskap finns ett begynnande fält som kallas neuroestetik, vilket ser till de biologiska grunderna för den njutning vi får från konst och musik. Genom att studera hjärnan har man bland annat sett att våra förväntningar spelar stor roll för vad vi finner lustfyllt, något som dels beror på individens erfarenheter (Chatterjee & Vartanian 2014:370-371). En studie pekar på hur dopaminerg aktivitet är synlig dels under själva lyssningen på musik, men också redan innan. Själva vetskapen att en låt snart kommer tycks vara lustfylld i sig (Salimpoor et al.2011:257-262). En annan studie visar hur njutning under första lyssningen på ett musikstycke står i relation till den musikaliska kunskap individen har. Det är inte nödvändigt att du har hört stycket innan för att gilla det, utan du kan känna igen dig i mönster ändå (Salimpoor et al.2013:216-219). Genom studiet av hjärnans aktivitet under musiklyssning så verkar man kunna se att den lust som uppstår kommer ur de förutsägelser och förväntningar för vad som kommer närmast, vilka görs i kombination med den kunskap som individen har. Stöd ges åt att väldigt mycket av den njutning som kommer ur musik är produkten av subjektiva processer, vilket kan förklara varför vi gillar så olika typer av musik (Zatorre & Salimpoor 2013:10433-11435). Att njutningen musik kan ge är kopplad till våra erfarenheter och vår kunskap syns även i intervjumaterialet. Stig berättar att musiksmaken kanske utvecklas lite grann med åren men att han inte gillar den bullrande pop som är i melodifestivalen.

”Det finns ju mycket som jag inte förstår. Jag kan ju lyssna på det och så, men det är inte min nisch, karaktär eller njutning.” / Stig

Kommentarer

När Stig känner samstämmighet med Evert Taubes texter och hans barndom kan man genom Pierre Bourdieus teorier förklara det som att Stigs habitus fallit samman med skaldens vision. Det är som att meningen i musiken inte skapas utan upplevs som upptäckt eller hittad. De minnen som av

informanterna knyts till musiken kan förstås som delar i vad som konstituerar en individs position till musiken. När den främmande mannen, omtalad av Urban ovan, inte vill höra en viss låt kan det handla om att han har en jobbig relation till musikstycket baserad på sin position, vilken delvis beror på minnen. Möjligtvis hade han, som Urban trodde, en skilsmässa bakom sig vilken låten var kopplad till eller så hade han aldrig hört låten men var i en djup depression och klarade inte av den just då. Vidare kan vi se att musiksmaken är en konstruktion vilken bygger på miljön den kommer ur och att den genom Bourdieus kapitalbegrepp kan förstås som ett verktyg i det sociala spelet.

Det historiska djup som vi får genom Stigs berättelse om sin barndoms sång med skillingtryck visar på hur det musikaliska fältet har förändrats mycket under bara en livstid. Sättet som vi använder musik på har gått från att producera till att konsumera där vi idag har helt andra positioner till musiken. Med nödvändighet så ser vi därmed på musiken med andra ögon idag. Tänker vi på hur två söner kan ha så olika relation till musik så kan vi också inse att det inte sitter så mycket i generna vad vi ska tycka om, utan i miljön. Att Urban ser sin musikalitet som genetiskt kodad kan enklare förklaras av att i just den sociala kontexten så har musik högt värde och status. När det sjuåriga barnet så småningom blir äldre kommer det att ha en annan position och därför en ny och kanske mer njutbar relation till kammarmusik. Vidare har Charlotte och hennes man två olika sätt som de vill ta del av musik på där hon vill vara mer kroppsligt aktiv. De två har en skild estetisk perception eftersom de har olika habitus enligt Bourdieu. De hör eller snarare lyssnar efter olika saker i musiken och njuter av den på olika sätt. Det går även att säga att de har olika relation till samma musikstycke. Att Mari både kan gå ner i varv eller få energi av musik och att Stig inte förstår viss musik handlar om deras dispositioner: deras habitus. Njutningen som uppstår vid musiklyssning kan även kopplas till förutsägelser, förväntingar och igenkänning av mönster hos musiken vilket står i direkt kontakt med de erfarenheter en människa har. Vi lär oss att tycka om musik och därmed lär oss att njuta av musik.

Bra

I beskrivningarna av vad som är bra musik ligger också individens tänkta uppfattning om musiksmaken i stort. Under intervjuerna kan man dock se en konflikt i synen på den egna smaken och vad man egentligen tycker om. Några av informanterna förklarar hur de gillar olika slags musik och att de är allätare. De har en bild av sina musikaliska preferenser som väldigt omfattande.

”Man är väl väldigt mycket en allätare när det gäller musiken” / Urban

Den här bilden av sig själv som allätare kan dock framstå som i direkt konflikt med åsikterna rörande de olika musikgenrernas, främst de modernas, brister och för körmedlemmarna obegriplighet. Samtidigt kan detta också förklaras av att alla individer baserar sina utsagor på sin egen horisont. Utifrån deras egna musikaliska värld har de en översikt och förståelse för allt. Bortom horisonten har de, så att säga, inte sett vad som möjligt inte ryms i deras smak. Vidare finns det svårigheter att sätta ord på vad som gör musik bra och lustfylld, tyngdpunkten läggs på skilda

saker och ibland rent motsatta beskrivningar. Stig lägger stor vikt vid berättandet i texter, alltså historien och menar att exempel på dålig musik bara fokuserar på rytm och missar att vara tänkvärd. Siw menar att vad som gör den musik som hon gillar bra, är att den är taktfast. Hon gillar när det är ordning och reda i musiken och tillägger att hon gillar marscher. Det framstår som att vi gillar olika element i musik, men också att de svårigheter som uppstår i att verbalisera upplevelsen av musik leder till att beskrivningen blir synonym med orsaken till varför något är bra. Argumenten är så att säga samma sak som beskrivningen.

Synen på den egna musiksmaken kan också vara formulerad som motsatsen till allätare d.v.s. som inriktad och snäv. På de forumtrådar som jag har följt framgår en väldigt tydlig bild av hur en stor mängd användare vill vara selektiva i vilken musik som de ska uppvisa för sin omgivning. En Spotifylyssnare skriver att hen använder funktionen ”private session” 90% av den tid som hen lyssnar. Detta innebär det bara är de resterande 10% av musiken som görs synlig för vänner. Här handlar det alltså om att minska ner musiksmaken som kommuniceras till bara det allra bästa. Att göra den här skillnaden på vad man gillar och vad man *egentligen* gillar verkar vara väldigt vanligt, samt en källa för stor irritation när funktionen private session inte är möjlig.

Trådrubrik: I don't want people seeing what I'm listening to

“This "social" thing in music it's a pretty awful idea. (...) Music tastes, like religion, politics, sports, and so on is one of these things. When we share things like that, we will be judged, and I don't want to my 'friends' (like my employees, who aren't my real friends) know that I listen Bon Jovi all day, I have an image to uphold :D. Seriously, I have some headbangers friends, and although I like to listen this type of music, sometimes I love to listen 80's music just for fun or some junk music (...) they will be upset because metal/jazz/hiphop it's a big part of their lifes. (...) the real solution that never will expose you (...) Create a fake spotify account with a fake email account”

Det går att urskilja en stor medvetenhet hos lyssnarna av vikten för hur den musikaliska identiteten kommuniceras till omvärlden och hur den står i relation till den verkliga smaken. Funktionen att kunna dölja vad som lyssnas på problematiseras och lyssnaren ställer sig frågan huruvida det märks när funktionen används. Det finns så att säga en tanke om att det inte bara är viktigt vilken musiksmak som kommuniceras utan också att det är hela sanningen. Märker omvärlden att musikkonsumtionen som visas upp är gallrad så faller också äktheten pladask. Här nedan är ett replikskifte angående hur det går till då någon ska gömma vad hen lyssnar på och att det inte är synligt när funktionen används.

Trådrubrik: can followers tell you selected the private session

“Thank you so much! Sometimes you just want to listen to your music without telling the whole world you're doing so.”

“No worries, we all like embarrassing tune sessions every now and again! :)”

Den musiksmak vi har är enligt Pierre Bourdieu jämförbar med den kulinariska smaken i det avseendet att de båda är väldigt tätt kopplade till kroppen och de förnimmelser vi har (Bourdieu & Stierna 1997:172). Att ägna sig åt något som man tycker om är att må bra, och när informanterna ägnar sig åt sin musik så gör de det för sin egen skull. Ibland lyssnar eller spelar man musik själv och ibland är det tillsammans med andra. Det sociala i körverksamheten verkar spela in ganska mycket. Att känna hur medlemmarna i kören drar åt samma håll och att ha en plats att komma till är värdefullt. Samtidigt är det märkbart att gruppen är av olika åsikt, men det är för mig också ett bevis på att de bryr sig om verksamheten. För mig är det tydligt att gruppen har ambitioner och att de vill vara duktiga, vilket resulterar i att alla gör sitt bästa trots olikheterna i gruppen.

Under de intervjuer som jag genomförde i den här studien tog jag upp företeelsen öronmask (SVT 2013) och huruvida körmedlemmarna kunde känna igen sig i fenomenet. Öronmask är en översättning av det engelska begreppet "earworms" vilket betecknar det tillstånd då en låt eller melodisnutt ofrivilligt spelas upp i huvudet på en person. Studier visar att den typiska längden är 15-30 sekunder för de ständigt repeterade slingorna och att det finns en tendens mot att det i högre grad gäller mer "enkla" melodier som exempelvis förekommer i reklamjinglar. En studie pekar på att personer som anser musik vara väldigt viktigt för dem i större omfattning har öronmask, att den då är längre och att den är svårare att kontrollera än för personer som inte anser musik vara så viktigt (Beaman & Williams 2010:637-649). Vidare finns det resultat som pekar på att företeelsen i högre utsträckning uppkommer efter lyssning då personen är fysiskt aktiv eller sjunger med i musiken än vid passiv lyssning (McCullough Campbell, & Margulis 2015:353). För alla körmedlemmarna är det här något som de känner igen väldigt väl, trots att de kanske inte har hört just namnet öronmask. Urban och Siw ser på öronmask som väldigt oproblematiske medan de tre andra beskriver hur det också kan vara jobbigt. Mari berättar om att det för henne kan handla om olika typer av musik och att det både kan vara jobbigt och oproblematiske.

"När man har vart med sina barnbarn och lyssnat på den musiken som dom lyssnar på så kan det ju vara sådär lite jobbigt, att man kommer in i *'du får inte stoppa köttbullar i näsan Markus'* liksom" / Mari

Charlotte förklarar att hon ofta får melodier på huvudet på det här sättet när hon varit i kören. Hon säger också att det finns metoder för hur man blir av med problemet där man ska fortsätta melodin med någon annan. Här är det frestande att spekulera kring varför fenomenet uppkommer, något som emellertid inte alls ligger inom mitt område. Vad som dock är intressant här är huruvida vi tycker om dessa öronmaskar eller inte. Vad som är synligt i den här studiens material är hur den musiksmak som individer vill förmedla inte alltid står i direkt relation till det som ger dem njutning. Här nedan är citat från en person som öppet visar varför hen har ett missnöje rörande funktionalitet hos "private session"-knappen.

Trådrubrik: Private Sessions

“This means that I still can't listen to my 'guilty pleasure' music without everyone seeing. (...) I'd really like to get a bit of Rihanna listening in, but not while all my friends are watching...”

Inlägget antyder nästan att lyssningen på Rihanna är ett behov för personen i fråga, vilket på något sätt lyfter den övriga tillvaron. Det blir som ett gillande, en njutning, som inte kanske är så socialt accepterad i kontexten, vilket även är synligt i en mängd andra inlägg. När omgivningen inte är så tillåtande för viss typ av musik kan det liknas vid ett tabu. Inom en viss krets kan så att säga en viss kategori musik vara förbjuden att tycka om på ett socialt sätt medan en annan är normen. Att hindra fel musik att synas är en sak, men att signalera att man lyssnar på rätt kan vara minst lika viktig. Den sociala aspekten med att visa vilken musik man lyssnar på är i forumtrådarna tydligt viktig. Många klagomål handlar om hur besviken man är när det inte syns vad som lyssnats på. Vissa uttrycker sig som att poängen med att köpa tjänsten som Spotify erbjuder försvinner om delningen av musiksmaken inte fungerar.

Trådrubrik: After I deactivated a private session, the android app no longer sends songs I listen to Facebook

“This is stupid, it's one of my favorite features of spotify. I might cancel my subscription if it continues to not work.”

Kommentarer

Att betrakta sig själv som allätare eller att se sin musiksmak som beskaffad på ett visst sätt kan genom Pierre Bourdieus teorier ses som ett sätt att skapa kulturellt kapital inom fältet. Med hjälp av rätt associationer så blir musiken ett verktyg för status och social makt. Vad som betraktas som rätt inom fältet kommer ur den estetiska kompetens som reproduceras genom individens habitus. När de i studien har svårt att sätta ord på musiken så är det enligt Bourdieu för att musiken egentligen inte har något oss att säga, vilket också gör den till ett så bra fenomen att fylla med mening. Den här meningen eller de symboliska värdena leder till att musiksmaken kan kännas lika laddad som politik och religion. Eftersom det är en sådan vanlig aktivitet att bruka musik, så är musik därmed också ofta väldigt laddad.

För att musiksmaken ska vara användbar i fältet är det också viktigt att smaken, det kulturella kapitalet, skänks värde inom systemet. Äktheten i musikkonsumtionen är genom Bourdieus värld grundläggande. Positioneringen av sin egen smak som annorlunda andras är både ett sätt reproducera habitus, men också att skapa kulturellt kapital. När någon säger att en öronmask är jobbig kan det betyda att hen vill distansera sig från musik som kanske anses barnlig eller innehar

lågt symboliskt värde. Det går att hävda att den här typen av akt är ett tecken på hur de sociala krafterna dominerar vad kroppen möjligtvis finner njutbart. I slutet av det här kapitlet ser vi också hur viktig, eller snarare fundamental, den sociala funktionen är för musikkonsumtion vilket beskrivs elegant av Bourdieus syn på kultur likt ett ekonomiskt system.

Dåligt

Rubrik: Negerfröjd på Auditorium

“En stackars vit musikkritiker, som helt oförberett ställdes inför uppgiften att recensera denna tillställning, känner sig ovillkorligen en smula förbryllad och undrar om inte evenemanget egentligen skulle omtalas under avdelningen för eldsvådor och mindre naturkatastrofer. Ty med musik hade det hela gudskelov mycket litet att göra. (...) De odefinierbara bölanden han i går frustade fram på sin helvetesmaskin vägrar jag för min del att uppfatta som några slags musikaliska manifestationer.”/ G.R-t. i Aftonbladet 1933

Recensenten som skrev det som står ovan menar att det framträdande av jazzmusikern Louis Armstrong som han sett inte är musik. Huruvida den musikaliska upplevelsen var bra, dålig och varför framstår för skribenten som omöjligt att besvara då han menar att det inte ens kvalificerar sig som musik från första början. Den här typen av argumentation som syns på flera ställen i mitt material kan förstås som ett sätt att skriva underhållande på. Det är effektivt att istället för att säga att något är dåligt, på vilket sätt och varför bara avfärda dess existensberättigande som musik för att sedan ägna sig åt skämt. Beskrivningen att något inte ens är musik återkommer dock i mina intervjuer då vi talar om dålig musik, samt rörande mitt givna exempel Slayer. Det är alltså inte bara ett journalistiskt grepp utan även ett förhållningssätt till den musik som inte anses vara bra. Pierre Bourdieu menar att de meningsskiljaktigheter som uppstår när vi tycker olika om sakernas estetiska värde är effekten av att vi har skilda positioner i det sociala rummet. Friktionen som uppstår leder då lätt till förolämpningar men också till en ökad tillskrivning av tingens essentiella värden. I opposition mot annan förstås smaken som mer uppenbar (Bourdieu 2000:422-423). När något anses vara riktigt dåligt handlar det inte om betraktarens sinne och erfarenheter, utan då är det musikens inneboende beskaffenheter som är problemet. I några av intervjuerna kommer det fram att man ogillar Håkan Hellströms musik. Förståelsen att han har en stor publik finns, men de begriper inte varför, då han sjunger så uppenbart falskt enligt några av körmedlemmarna. Urban som gillar glad musik med roliga texter säger inte bara att Slayer-låten inte är musik, utan formulerar sig även så rörande andra typer av musik.

”Dyster musik ja, då är vi i den kyrkliga musiken och mässande och detta här. Det tycker, det är ingen musik det heller egentligen, precis som dagens ungdomsmusik. Jag avskyr dagens ungdomsmusik.” / Urban

När informanterna blir tvungna att verkligen lyssna och sätta ord på musik som de i vanliga fall inte skulle intressera sig för, så framgår det dock i några fall lite intressanta saker. Genomgående i intervjuerna är beskrivningen av låten *Angel of death* med Slayer som musik utan melodi. Musiken anses vara entonig, bullrande, bankande, skrikig och taktfast för att nämna några ord som dyker upp. Intressant är dock att speciellt Siw, men till viss del några av dem andra, använder just taktfastheten, marschkänslan och rytmen som egenskaper som gör den bra musiken just bra. Bra och dålig musik har vissa liknande drag i hur de beskrivs. Det här gäller även talet om den pop som av några ogillas i melodifestivalen, där man först menar att det inte går att höra vad som sjunger samt att det inte är någon melodi. I både Urbans och Stigs intervju så lyssnar vi på Eric Saades låt *Popular* som ett exempel på musik de inte tycker om, men båda ändrar sig till viss del under tiden som låten går. De menar att den ändå är ganska bra men att det finns andra liknande som är dåliga.

”Den här har lite melodi ändå. (...) Men det finns så många andra som är rena skiten.
(...) Det är skit att dom inte kan göra riktiga melodier.” / Urban

En viktig punkt i mina intervjuer var att jag ville få körmedlemmarna att resonera kring varför andra människor tycker om musik som de själva inte gör, eller musik som de inte begriper sig på. Charlotte berättar att hon tror att det handlar om vad man är uppväxt med. Hon förklarar vidare att man kan förstå varför band som Slayer spelar som de gör för att de har kul tillsammans. De repar, umgås, lyssnar på varandra och skapar musik säger hon. Till skillnad från Charlottes resonemang så pratar Urban om samhällets fördärv när han hör samma låt. Han associerar den här musiken till krig, vapenhysteri och IS (Islamska staten) och menar att de som gör musiken mår dåligt. Han menar vidare att man gör detta för att följa trenden.

”Jag tror att det är någon sorts masshysteri. Det är nästan som Hitler en gång i tiden, som fick folk till att göra såhär. Sen ungdomarna dom ska göra, dom ska lyssna på detta här. Dom ska skjuta med pistoler, skjuta ner alla möjliga människor för att andra gör det.(...) Man ser med fasa på framtiden, gör jag.” /Urban

Att förklara det som verkar obegripligt genom att använda sig av beskrivningar som masshysteri, masspsykos eller liknande är även något som syns i en del av recensionerna. För betraktaren blir det här ett sätt att brygga över det stora gapet av kulturer. Ett förhållningssätt som sammanfattas bäst med att citera Joakim Thåström: ”Det är ni som e dom konstiga, det är jag som e normal”. De här associationerna och jämförelserna som görs i några av intervjuerna och i recensionerna är dock inget nytt, utan snarare ett klassiskt sätt att prata om det obegripliga. Musiken är inte bara dålig utan den för dåligt med sig, men som North och Hargreaves skriver i *Music health and wellbeing* så går de negativa effekterna som ofta knyts till rap och hårdrock också att hitta i exempelvis country och opera. Att en specifik genre eller musiksmak skulle vara skadlig kan betraktas som en bakvänd analys där musiken inte är orsaken trots att korrelation kan finnas (North & Hargreaves 2012:508-511). Siw förklarar att det finns en skillnad på hennes generation och de som gör sådan här ny

musik idag. Hon menar att det inte var möjligt att bete sig hur som helst då och att man inte hade tid att klä ut sig och vara emot samhället. När hon talar om bandet Lordi så menar hon att de har haft det lätt för sig.

”Det tycker jag har lite med ungdomskultur att göra. När jag var ung så hade man inte tid med sånt. (...) När jag gick på realskola hade jag tre jobb samtidigt.” / Siw

När körmedlemmarna pratar om musik så reproducerar de också sin identitet. Att berätta vad man gillar är att associera sig med något på bekostnad av allt annat. Vidare så bad jag mina informanter att fundera över vad de inte tycker om, vilket till viss del är att tvinga samtalet till en plats där man kanske inte vanligtvis hamnar. Jag vill därför inte dra för långtgående slutsatser eller göra analys av vad de inte tycker om, men samtidigt finns det mönster värda att ta upp. Tre av körmedlemmarna anger melodifestivalen som exempel på ett sammanhang där det är dålig musik. I talet kring musiken så framgår det att man inte förstår vad som är bra med vissa artisters musik. Det är bara ett spektakel där man inte hör vad som sjungs. Inbyggt i deras beskrivningar finns gränsdragningar och ett identitetsskapande, där man berättar vad man inte står för. Mari gör en annan distinktion där hon berättar att hon inte är så mycket för dansband. Nedan är ett citat som, likt alla andra, är en del i en större kontext och bör inte missförstås, men som i det här fallet visar på hur hon kategoriserar eller positionerar sig musikaliskt.

”Bara det namnet får mig att, få rysningar av: Torleifs. (...) Jag har ju jobbat med förståndshandikappade och det här är ju (...) sån musik som dom älskar. (...) Inte för att dom är töntiga, för det menar jag inte, dom utvecklingsstörda utan, men det är lite för lätt musik.” / Mari

Jag förstår Mari som att hon vill förmedla att hon vill ha ett, vad hon menar är, visst tuggmotstånd i den musik hon lyssnar på. Den här typen av kommunikation av den egna musiksmaken via motsatser är väldigt vanlig i de forumtrådar jag följt. Många berättar där om hur vissa artister står i direkt opposition till vad de egentligen gillar. Det går till och med att säga att det i mycket högre grad är synligt vad som anses vara dåligt än vad som är bra på forumet. Inbyggt i vissa formuleringar är ibland en positionering av sig själv som mogen, sofistikerad eller kunnig.

Forumråd: Profile: "Top Artists" shows wrong artists and can't be turned off

“I feel all of you guys' pain, but believe me you do not have the same problem as I do :) My spotify shows Justin Bieber as number 1 top artist!! What the f***ing hell?? Last time I ever let my little sister use my spotify on a saturday night....That's for sure! And it really doesn't make any sense..I have used spotify for years now and that little kid has never been in my playlist so I have clearly pissed off the wrong spotify admin :) ”

De här gränsdragningarna för vilken musik man inte lyssnar på är dock inte alltid smakrelaterade. Det finns tillfällen som en användares lyssningsvanor kan avslöja mer än bara dess smak vilket kan få konsekvenser.

Forumtråd: Private Session control will be tedious

” There are people I really do not want to see what or when I'm listening to and as a paying member, (...) For example, I do not want my boss to know I'm listening to music at 2 a.m. I don't want my soon to be ex to know I'm listening to Patsy Cline. I don't want that cute boy I'm interested in to know I'm listening to a song he just posted. Or maybe I do, but I don't want EVERYONE to know I have a crush on him.”

Inlägget ovan visar inte bara en knivig situation där en persons aktivitet avslöjas, utan också en drivkraft för hur och varför vi producerar vår smak. Vi följer andra människor och vad de tycker och ofta dem som vi ser upp till eller tycker om. Med det sagt gillar vi också människor vilka inte gillar samma som oss. Här nedan synligt i två inlägg av en användare som inte har samma musiksmak som sin pojkvän.

Forumtråd: Facebook publishes songs I DIDN'T listen to

“My facebook apperently loves musical and disney, because it publishes only the soft songs. I'm listening to black metal 24/7, and that it doesn't publish.”

“I know my boyfriend sometimes does, but then he always does a private session.”

Kommentarer

När åsikter om vad som är musik går isär kan vi förstå det som att de objektiva bedömningarna av musik inte överensstämmer med varandra. Det går då inte att tala om olika värden eftersom olika objekt identifieras. Samtidigt kan detta sätt att tala ljud som ickemusik vara en del i den kamp som inom Bourdieus tänkta system syftar till att producera och kategorisera värden och kapital. Vidare är dessa handlingar en omsättning av smaken och habitus. På liknande sätt kan talet om sång som falsk eller musik som utan melodi vara föremål för olika beskrivningar men också en del i Bourdieus system för kapital likt ovan givet. Utöver detta kan vi tänka oss att vi hör olika saker när vi lyssnar på samma låt. Olika habitus ger olika förutsättningar gentemot musiken. Detta kan också betraktas som olika förmåga att ta till sig kultur och göra tolkningar för individen. Humör, tidpunkt och kontext kan också spela in i hur vi begriper våra sinnesintryck. Både Stig och Urban ändrar sin åsikt kring musik i melodifestivalen när de verkligen måste lyssna på den. De är i en position då de kan uppskatta musiken, vilket de inte har varit förut. Under intervjun blir de tvingade att delvis ladda om musikstycket med nya värden, vilket säkerligen förflyttar deras position till nästa gång de hör liknande musik. Det går att hävda att deras musikaliska horisont har flyttats eller snarare vidgats.

Jämförelserna mellan exempelvis musik och krig kan här ses som ett sätt att ladda musiken med mening vilken förminskar det estetiska värdet. Förklaringen av musik som annat än god konst är en akt som skapar spänningar i fältet. Det är ett sätt att hierarkisera och placera sig själv som bärare av förmågan till god distinktion. Med Bourdieus ord är det att se till funktionen före formen istället för tvärt om. Vidare handlar det om identitetsskapande och reproduktionen av habitus. Distinktionen av musik som lättsmält är i sig ett sätt positionera sig själv och producera smak.

Framåt

När en person har svårt att förstå eller acceptera en viss typ av musik så måste man knyta en förklaring till dess popularitet. Som jag tidigare har skrivit så kan masshysteri och förvirring vara en förklaring, men en än mer vanlig i mitt material är den om musiken som uttryck för en protest. Några av körmedlemmarna berättar exempelvis om hårdrocken som en protest mot de äldre generationerna och samhället i stort. Det musikaliska uttrycket har inget estetiskt värde i sig, utan kan bara förstås som ett sätt, eller verktyg för, att provocera sin omgivning. Syftet med skapa ljud som dessa har inget konstnärligt värde enligt dem. Pierre Bourdieu menar att det är väldigt svårt, om inte omöjligt, att avgöra huruvida det är konstnären eller betraktaren som skapar konsten. Analysen av ett konstverk bör inte förstås utifrån två motsatta poler utan som en helhet eftersom den estetiska bedömningen handlar om att värdera formen före funktionen. Att värdera formen före funktionen är dock något som görs utifrån den sociala kontexten (Bourdieu 2000:408-410). Att se på musik som ett verktyg för något annat och inte som ett objekt med eget värde är att förneka dess status som konst eller i det här fallet musik. Går det inte att förstå hur något kan vara vackert så måste det vara meningsfullt på annat vis. Vidare ser man gärna på de här typerna av musik som flugor som kommer att gå över. Det handlar om innegrejer som inte kommer att vara omtyckta så fort folk begriper vad det egentligen handlar om. Den här förklaringen tar sig uttryck på två sätt där det ena handlar om att musik går i mode och det andra att personer, främst ungdomar, växer ifrån musiken. Exempel på det här finns både i intervjuerna och i recensioner, där recensionerna kanske är lite roligare då vi idag har facit. Här nedan är citat om Jimi Hendrix, Black Sabbath och Kiss.

Rubrik: Jimi Hendrix helt glänsande men kompet hänger inte med

”Har det inte blivit en modesak att tycka om Jimi Hendrix?” Ludvig Rasmussen / SvD 1968

Rubrik: Häxsabbaten uteblev

”Just nu är den en typisk innegrupp (...) Sabbath har emellertid en helt egen stil även om jag inte kan finna att den är särskilt nyskapande eller bestående.” Jan Nordlander / SvD 1971

Rubrik: Kiss – Sämre än spöktåget

”Kiss är ett dåligt band och det är inte musiken som gjort dom till barnidoler. Det är i stället det faktum att ’dom är häftiga’. (...) Att dom föredrar Kiss framför spöktåget

beror helt enkelt på att Kiss är inne. (...) Det hela kommer att gå över.” Tommy Rander
/ Aftonbladet 1976

Ett generellt drag hos alla körmedlemmarna är att de påpekar hur deras ålder kanske spelar in i hur de tänker kring dessa frågor. Att man tycker som man gör bör förstås utifrån att man inte längre är så ung och intresserad av ungdomskultur. De menar att de inte lärt sig eller brytt sig om dessa uttrycksformer som vi till viss del pratar om i intervjuerna. Med den utgångspunkten visar de också att de är förstående och accepterar mycket av den musik som de egentligen inte gillar. Man säger att det kanske är ett ålderstecken att man inte begriper sig på vad ungdomarna gör och tycker om.

Enligt Pierre Bourdieu är förutsättningen för att smaken hos individer ska produceras att de lägger tid till att bruka konsten utan annat syfte än att skänka dem njutning. De dispositioner och den kunskap som ligger till grund för vår smak vilar alltså på drivkraften att omsätta dem (Bourdieu 2000:417). Det finns en nyfikenhet och energi i utsagorna både i intervjuerna och på nätet gällande musik. Intresset för att hitta nya artister att lyssna på är stort på Spotifys forum, vilket får till följd att det diskuteras mycket. Det finns olika tjänster och funktioner som läser av vad en användare lyssnar på, för att senare ge förslag på liknande musik som användaren kanske också gillar. Den här typen av förslag blir därmed beroende av vad man lyssnar på, eller mer specifikt vad som registreras som en ”lyssning”. Det är viktigt att rätt musiksmak representeras så att den kan utvecklas.

Forumtråd: Private Sessions

“I've just got the kids trained to use the Private Session button to stop their selections being scrobbled to Last.fm and polluting their 'Suggested Tracks' function. However, enabling private session still allows their selections to pollute your 'Discover' and, worse, the online profile. Can I delete these selections from the profile and from the suggested tracks?”

Den här nyfikenheten och viljan att upptäcka nytt märks i samtalet med Siw som berättar att hon inte är uppvuxen med klassisk musik i hemmet, men att hon på senare är lärt sig att förstå och uppskatta den. Hon säger att det är ”görbra” och att hon mådde som en prinsessa när hon upptäckte det. Stig berättar om ny upptäckt han har gjort som är Mando Diao. Han menar att till skillnad från mycket annan ny musik så kan man höra vad de sjunger. Även de andra körmedlemmarna menar att de finner ny musik och några beskriver det som att deras musiksmak utvecklas.

“(…) musik som jag är uppväxt med. Jag har ju inte fastnat i det (...) i en viss musikstil och vill kanske inte utveckla sin musikstil eller sin musiksmak, eller vidga sina vyer.” /
Mari

Att ägna sig åt musik vare sig det är att lyssna på eller att skapa den själv så upplever jag att personerna i den här studien har ett väldigt driv bakom sitt intresse. Det är viktigt att analysera hur man konsumerar musik genom Spotify, att få lyssna på favoritmusik och att sjunga och spela. Det är inte som kunskap man lär sig i skolan en gång för att sedan aldrig använda den mer, utan det musikaliska lärandet återbrukas och byggs på. Alla körmedlemmarna svarar att det skulle vara väldigt tragiskt om de av någon anledning inte skulle kunna njuta av musik. Urban jämför musik med sex eller mat, där han menar att musik är en basfunktion i hans liv som bara måste fungera. Han förklarar vidare att det dock inte behöver vara så för andra, som exempelvis kanske uppskattar konst vilket han inte gör i så stor utsträckning. Han menar att hans färgblindhet gör det svårt för honom med konst vilket han jämför med en tondöv persons potentiella svårighet att intressera sig för musik. Charlotte tycker ungefär likadant men lägger också lite vikt på att det är kul att lära sig. Att sjunga och träna på nya stämmor är för henne ett sätt att göra livet värt att leva. Hon jämför också likt Urban hörseln med ett annat sinne, men då smaken där hon menar att man måste ju utnyttja smaklöken. Hon sammanfattar drivkraften bakom sådana här aktiviteter på ett elegant sätt.

”Jag utnyttjar ett av mina sinnen. Min potential som människa.” / Charlotte

Sångens positiva effekter för människor är ett ämne som många har forskat på och mycket tyder på att de ger utslag socialt, psykologiskt och hälsorelaterat. Mer specifikt kan man se hur körsång är positivt för deltagare, samtidigt som mer forskning behövs på området (MacDonald, Kreutz & Mitchell 2012:114-115). I den del av min studie som består av körmedlemmarnas tal om musik i vardagen och musiksmak, så är de lika samstämmiga som när de sjunger. De menar alla att kören är något väldigt positivt i deras liv och några av dem sjunger i mer än en kör. Stig menar att sjunga i kör handlar om kamratskap och att sträva efter ett gemensamt mål: att finna harmoni och samklang.

”Jag tycker att det är roligt. Jag har använt ett uttryck ibland att: sjunga i kör är beroendeframkallande. Så har man börjat med det, så vill man gärna fortsätta. Åh, ja. Det är ju ofarligt så det gör ju inget att man fortsätter med det.” / Stig

Kommentarer

Syftet med att betrakta musikaliska uttryck som exempelvis hårdrock som innegrejer som endast syftar till att protestera mot omvärlden, kan å ena sidan vara ett sätt att förstå vad som är obegripligt å andra sidan ett sätt att göra skillnader på musik och musik. Distinktionen är enligt Pierre Bourdieu ett sätt att realisera habitus och skapa värden och kulturellt kapital. När Black Sabbath beskrivs som inte särskilt nyskapande eller bestående är det ett uttryck för recensentens habitus eller dess position. Det är också ett sätt att ladda musiken med värden och mening. Relationen till musiken kan dock förändras och samma recensent kanske kommer att ändra sin uppfattning av musiken och kanske sin förmåga att njuta av den.

När informanterna påpekar att deras ålder kanske spelar roll för hur de ser på musik så säger de att det musikaliska fältet har förändrats och att habitus skiljer sig och därmed individers perception av musik. Det kan enkelt beskrivas som att de är medvetna om att vi alla har olika positioner och därmed olika relationer till samma musik. Vidare kan det vara så att de ser på musiksmaken, likt Pierre Bourdieu, som något av det mest avslöjande för en persons klasstillhörighet. Här kan vi välja att se på klassbegreppet som mer än bara monetärt grundat och även som ett begrepp som innefattar en dimension av generationstillhörighet. Det kan finnas en rädsla för att bli avslöjad som lågt ställd i en tänkt hierarki. Kommunikationen av sin musiksmak som utvidgande kan ses som en prestigesak vilken ger kulturellt kapital samtidigt som det är reproduktionen av habitus. Inom fältet produceras ständigt nya värden och kapital vilka utgör smaken eller smakerna. Att musik upplevs som en basfunktion i livet kan förstås genom att vi laddar den med så mycket mening och värde. Eftersom musiken, enligt Bourdieu, inte har oss något att säga så är det vi som säger saker till den. Det är vi som kan fylla den med den mening och symbolik som vi själva vill, vilket i förlängningen gör vår relation till den så stark.

Avslutande diskussion

I den här studien så kan vi se hur musiksmaken är en produkt av den pågående processen att estetisera och kategorisera musik. Genom distinktionen av bra och dålig musik så kan vi förmedla kunskap, positionera oss socialt och lära oss att njuta av ljud. För att smaken ska existera måste den omsättas i praktiken vilket kan medföra att musiken kan värderas högt både socialt och privat. Pierre Bourdieus habitusbegrepp är i studien centralt för förståelsen av hur musiksmaken produceras och varför. Vidare kan viss musikalisk njutning framstå som motsatsen till social kommunikation och istället framstå som ett görande kopplat till lågt kulturellt kapital. Vi hör på musik på olika sätt och musiklandskapet förändras kontinuerligt vilket delvis kan förklara varför vi beskriver samma objekt på skilda vis. Den individuella perceptionen är också att betrakta som i ständig rörelse. Generellt pekar uppsatsen på hur musiksmaken till stor del är en konstruktion sprungen ur den kulturella kontexten. Musikalisk njutning kommer ur människans erfarenhet och kunskaper genom vilka vi identifierar, förstår och laddar musiken. Utifrån ett begränsat empiriskt material ges en inblick i hur individer laddar musik med estetiska värden.

Hade uppsatsarbetet sträckts sig över en längre tid hade fler intervjuer helt klart kunnat berika förståelsen av ämnet. Vidare hade studien kunnat fokusera på endast en av de tre empirikategorierna, vilket säkert hade gett en annan förståelse. Styrkan i den här eklektiska studien kan möjligtvis vara dess bredd över generationer idag, samt tidsmässiga djup genom recensionerna. Vad som skulle vara intressant att forska på i framtiden är hur musiksmak görs på nätet.

Källförteckning:

Bokform

- Aspers, P. 2011, *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*, 2., [uppdaterade och utökade] uppl. edn, Liber, Malmö.
- Bastian, P., Linn, L. & Sylvén, B. 1990, *In i musiken: om musik och medvetande*, Ny utg. edn, Wahlström & Widstrand, Stockholm.
- Beauvoir, S.d., Inczedy-Gombos, A. & Moberg, Å. 2002, *Det andra könet*, Norstedt, Stockholm.
- Bossius, T., Lilliestam, L. & Musik i människors liv (projekt) 2011, *Musiken och jag: rapport från forskningsprojektet Musik i människors liv*, Ejeby, Göteborg.
- Bourdieu, P. 2000, *Konstens regler: det litterära fältets uppkomst och struktur*, B. Östlings bokförl. Symposion, Stehag.
- Bourdieu, P., Broady, D. & Palme, M. 1986, *Kultursociologiska texter*, Salamander, Stockholm.
- Bourdieu, P. & Stierna, J. 1997, *Kultur och kritik: anföranden*, 2., omarb. uppl. edn, Daidalos, Göteborg.
- Ehn, B. & Arvidsson, A. 1993, *Kultur och erfarenhet: aktuella teman i svensk etnologi*, Carlsson, Stockholm.
- Ehn, B. & Löfgren, O. 1996, *Vardagslivets etnologi: reflektioner kring en kulturvetenskap*, Natur och kultur, Stockholm.
- Fredriksson C, 1996. Loppmarknader och ruiner - Om loppmarknadens estetik. I: Valeri, R., Berglin, E. & Nordström, I. *Tycke och smak: sju etnologer om estetik*, Carlsson, Stockholm.
- Fägerborg E, 2011. Intervjuer. I: Kaijser, L. & Öhlander, M. *Etnologiskt fältarbete*, 2., [omarb. och utök.] uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.
- Hacking, I. & Hansson, B. 2000, *Social konstruktion av vad?* 1. uppl., 3. tr. edn, Thales, Stockholm.
- Hyltén-Cavallius S, 2011. Internet och fältarbete. I: Kaijser, L. & Öhlander, M. *Etnologiskt fältarbete*, 2., [omarb. och utök.] uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.
- North A.C. & Hargreaves D.J. 2012. Pop music subcultures and wellbeing. I: MacDonald, R.A.R., Kreutz, G. & Mitchell, L. *Music, health, and wellbeing*, Oxford University Press, Oxford.
- Londos E, 1996. Vackert och vedervärdigt i villaträdgården - Om trädgården som estetikens arena: Valeri, R., Berglin, E. & Nordström, I. *Tycke och smak: sju etnologer om estetik*, Carlsson, Stockholm.
- Pramling Samuelsson, I. 2015, *Konsten att lära barn estetik: en utvecklingspedagogisk studie av barns kunnande inom musik, poesi och dans*, 3. uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.
- Silvén E, 2011. Det materiella. I: Kaijser, L. & Öhlander, M. *Etnologiskt fältarbete*, 2., [omarb. och utök.] uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.

Stattin J, 1996. Hobbyentusiaster och folkhemsbyggare - Om samlandets och hobbybyggandets kreativitet och estetik. I: Valeri, R., Berglin, E. & Nordström, I. *Tycke och smak: sju etnologer om estetik*, Carlsson, Stockholm.

Wilhelmi, J. 1999, *Smak eller värde: en filosofisk undersökning av litterära omdömen*, Nya Doxa, Nora.

Winther Jørgensen, M., Phillips, L. & Torhell, S. 2000, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund.

Internetbaserade källor

Attefall, Malin. 2013. Öronmask vanligare än du tror. SVT.

<http://www.svt.se/nyheter/vetenskap/oronmaskar-vanligare-an-du-tror> (hämtad 2016-05-20)

Nationalencyklopedin, dissonansteori.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/dissonansteori> (hämtad 2016-04-11)

Nationalencyklopedin, John Locke. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/john-locke> (hämtad 2016-04-25)

Artiklar i tidskrifter

Beaman, C.P. & Williams, T.I. 2010, "*Earworms ('stuck song syndrome'): Towards a natural history of intrusive thoughts*", *British Journal of Psychology*, vol. 101, no. 4, pp. 637-653.

Chatterjee, A. & Vartanian, O. 2014, "Neuroaesthetics", *TRENDS IN COGNITIVE SCIENCES*, vol. 18, no. 7, pp. 370-375.

McCullough Campbell, S. & Margulis, E.H. 2015, "*Catching an Earworm Through Movement*", *Journal of New Music Research*, vol. 44, no. 4, pp. 347-358.

Salimpoor, V.N., Dagher, A., Benovoy, M., Larcher, K. & Zatorre, R.J. 2011, "*Anatomically distinct dopamine release during anticipation and experience of peak emotion to music*", *Nature Neuroscience*, vol. 14, no. 2, pp. 257-262.

Salimpoor, V.N., Van Den Bosch, I., Kovacevic, N., McIntosh, A.R., Dagher, A. & Zatorre, R.J. 2013, "*Interactions between the nucleus accumbens and auditory cortices predict music reward value*", *Science*, vol. 340, no. 6129, pp. 216-219.

Zatorre, R.J. & Salimpoor, V.N. 2013, "*From perception to pleasure: Music and its neural substrates*", *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, vol. 110, no. Supplement 2, pp. 10430-10437.

Empiriskt material

Intervjuer

Charlotte	1h 3 min 19 sek	25 april 2016, 10:57
Mari	1h 4 min 59 sek	25 april 2016, 15:53
Siw	1h 5 min 8 sek	20 april 2016, 09:27
Stig	1h 16 min 59 sek	25 april 2016, 18:37
Urban	56 min 48 sek	18 april 2016, 18:35

Forumtrådar

169 st A4-sidor från <https://community.spotify.com>

Trådrubriker:

After I deactivated a private session, the android Options app no longer sends songs I listen to Facebook

Annoying - What I've been listening to

Can followers tell you selected the private session

Facebook publishes songs I DIDN'T listen to

How can I get private session to turn on automatically?

How do I continuously (always) be in a private Options session, without checking it everytime I startup

How do I know I'm not showing my activity on Options Facebook?

How to prevent Spotify from using specific songs Options played during a session to suggest me new content

I don't want people seeing what I'm listening to

MAKE PRIVATE SESSION PERMANENT!!!

Making my profile fully private

Private Session control will be tedious

Private Session Not Working Properly

Private Session Stopped Working

Private Sessions

Private Sessions

Private Sessions - Why are these artists on my Options profile?

Private Listening

Private Session Issues

Private Session Not Working Properly

Profile: "Top Artists" shows wrong artists and can't be turned off

Three reasons I'm likely to leave Spotify

Tracks I only play in 'Private Session' are showing in Options my Top Tracks list!!!!

What is the Private Session?

What qualifies as a "listened to"?

Why Do You Use Private Session?

Recensioner

1933.10.26	Louis Armstrong
1933.11.01	Louis Armstrong
1956.11.14	Miles Davis
1963.10.25	The Beatles
1963.10.28	The Beatles
1968.01.05	Jimi Hendrix
1968.01.06	Jimi Hendrix
1968.01.09	Jimi Hendrix
1971.04.21	Black Sabbath
1976.05.28	Kiss
1976.05.29	Kiss
1996.12.06	Kiss

Tidningar: Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter, Stockholmstidningen, Svenska Dagbladet, Göteborgs Morgpost, Göteborgs Posten och Göteborgs Tidningen